

" - - Den 17 juli (1678). Klockan nio på kvällen hördes tre kanonskott lossas från Mölleröd, varpå vi strax lossade tre skott, varpå vi fingo svar med tre skott, därpå tre och så ytterligare tre skott igen. Min penna kan inte beskriva huru glada alla människor i staden blevo, som redeligt sig hade försvarat. Om natten till kl 11 - - lossades tre skott från kanonerna.

Ögonvittnesskildring av danska arméns ankomst till det belägrade Kristianstad: Sehesteds arkiv på Ravnholt.

FÄSTNINGEN KRISTIANSTAD

Belägringen. Planlös dansk undsättning. Kapitulationen. Det "lilla kriget" fortsätter.

Inte utan framgångar fortsattes kampen från friskyttarnas sida under första delen av 1678 och sålunda erövrade de till och med staden Engelholm i april månad. Det ingick också uppmuntrande rapporter från Landskrona, där danskarna under våren landsatt en här på omkring 12 000 man. Utan någon större svårighet satte sig danska och münsterska trupper, under generallöjtnant von Wedell, i besittning av Helsingborg den 28 juni. I juli marscherade den danska hären, understödd av friskyttförband, mot det nu för andra året belägrade Kristianstad.

Fästningen, som erövrades från svenskarna den 15 juni 1676, hade vid det här laget varit mer eller mindre inringad av svenskarna i drygt två år. General von der Osten, som varit fästningens kommandant sedan den 12 juli 1676, hade med framgång försvarat varje anfall från de numerärt överlägsna svenska styrkorna. Fästningens besättning uppgick i början av belägringen till i allt 2660 man. Detta i förening med det utomordentliga läget var tillräckligt för att skrämja svenskarna från att våga sig på en stormning, varför de i stället bestämde sig för att avspärra fästningen från yttervärlden.

Generallöjtnant Schultz, som i september 1676 påbörjat belägringen med en mindre styrka, fick förstärkningar genom Karl XI:s ankomst under senare delen av månaden. Då kungen den 9 oktober flyttade sitt huvudkvarter till Ljungby gård, kvarlämnades 4 000 man som blockadtrupper runt staden. Under den fortsatta blockaden deltog ett stort antal svenska regementen. Där återfanns till exempel överstarna Lybeckers och Posses samt överstelöjtnant Wrangels kavalleriregementen, överste Ribbings västerbottningar och finska regementen till fots med flera. En frist uppkom i blockaden vid tiden för slaget vid Landskrona. I övrigt var besättningen och stadens invånare hänvisade att försörja sig med de lager, som fanns innanför vallarna och det som civilbefolkningen och friskyttförbanden kunde inleverera på kända och okända vägar.

Under mars månad 1678 slöt svenskarna ringen kring fästningen ännu hårdare. Den 17:e i samma månad tog de ett av utanverken norr om Norreport där de anlade ett batteri samt en skans på Möllebacken, intill det "aldeles ruinerade" Näsby. Samtidigt avspärrade man landförbindelsen norrut. På den västra åstranden besattes Lillö herrgård. Under senare delen av mars månad lyckades svenskarna skjuta sönder Långebro, dock utan att göra den helt ofrafikabel. Från slutet av april var fästningen i det närmaste helt avskuren från förbindelser med Danmark.

Till följd av en ineffektiv och tvehågsen dansk krigsledning, syntes fästningens slut som stödjepunkt för såväl danskarna som för friskyttförbanden, närma sig dag för dag under våren 1678. Trots den uppenbara framgången vid Helsingborg, visste inte Christian V vilket ben han skulle stå på. Krigsråden avlöste varandra, generalauditören Mejers och generalernas råd räckte inte för kungen. För att få ytterligare råd, försinkade han sin fördel ytterligare genom en resa till Köpenhamn för att där inhämta nya råd. Genom dessa planlösheter gick också svårersättlig tid helt till spillo. Den 12 juli 1678 hölls äntligen mönstring och den 21:a stod armén i Lommarp och påföljande dag i Önnestad.

På grund av den långa belägringen var då tillståndet innanför fästningsvallarna närmast katastrofartat. Ett samtida vittne beskriver det med följande ord: "Här äro många människor som gå och snubbla och falla över sina egna fötter på grund av hunger. Så utsvultna äro de. Vi se visserligen vår armé står oss för ögonen. Vi måste dock giva oss i fiendens händer, så vida vi ej få hjälp snart. Gud sänd oss vår nådige konung, så att vi måtte bliva förlossade."

Men Christian V tvekade även i denna stund. Det gynnsamma tillfället blev ännu en gång försuttet, då man lät svenskarna intaga en stark försvarsposition på Skepparslövs backar. Ascheberg och Dahlberg rådde Karl XI att fatta "posto opå Skiberslöffbergh och förekomma fienden, som det elliest till sin stora fördeel kunde occupera". Trots oerhörda kampinsatser av olika friskyttförband norr om Kristianstad, företog sig inte danska armén några egentliga stridshandlingar av större format. Den 25 juli fick fästningskommendanten von der Osten bemyndigande att i nödfall kapitulera! - Inför ögonen på hela danska armén! Det berättas, att i det danska härlägre höll man "krigsråd" två gånger om dagen, men i övrigt var "alt saa stille som döden". Allt får ses i sammanhang med att von der Osten redan den 21 juni rapporterat, att han knappast skulle kunna hålla fästningen över juni månad på grund av livsmedelsbrist och sjukdomar. Betecknande för utvecklingen var att besättningen i början - av mars uppgick till 2045 man, men i slutet på samma månad fanns det inte mer än 1 206 man "sunda".

För att slippa bli åsyna vittne till Kristianstads kapitulation avreste Christian V till Köpenhamn den 30 juli. Befälet över armén överlämnades då till generalerna Arenstorff och Wedell.

Christian V får anses ha huvudansvaret för det totala fiaskot beträffande Kristianstads tillämnade undsättning.

Den 4 augusti undertecknade von der Osten kapitulationshandlingen. Överenskommelsen tillät honom helt fri avmarsch med hela styrkan och med alla äretecken och vapen samt allt bagage och proviant för fyra dagar. Några undantag avseende fästningens friskyttförband förekom inte. Danska armens närhet till dramats slutakt kan ha haft ganska stor betydelse och därför kom också villkoren att uppfyllas så som man kommit överens. Påföljande dag den 5 augusti avmarscherade styrkan ur fästningen. Den hade nu reducerats till i allt 1028 man.

En enastående kampvilja under dugliga befälhavare var grunden till att man lyckats hålla en överlägsen fiende stången under mer än två år. Under sommaren 1678 torde den svenska belägringsstyrkan ha uppgått till omkring 14000 man. I sammanhanget får man inte glömma partisanförbanden i Villands och Göinge härader och i västra Blekinge, som på ett uppoffrande sätt hjälpt till med försörjningen av den inneslagna staden och som dessutom på allt upptänkligt sätt saboterat och försvårat svenskarnas underhållsvägar till sin belägringsarmé.

Kristianstads fall betydde, att den heroiska kampen mot de påtvingade herrarna led mot sitt slut. Invånarna i Blekinge och norra Skåne miste med ens hoppet att frigöras från det svenska oket. De gångna årens terror och de despotiska och hänsynslösa domarna mot de infångade gerillamännen var starkt bidragande orsaker till att släcka den månghundraåriga frihetsslågan hos det bofasta Skånelandsfolket, som skilts med tvång från det enda fädernesland de kände något för. För många tedde sig säkert de gångna årens offer som meningslösa, särskilt i perspektivet av att kampen krävt nära nog varannan Skåneländares liv. Det blodiga, sargade och krigshärjade folket orkade inte mer, man hade gett allt för att göra sig fria från det svenska styret. Kanske förgäves, kanske till ingen nytta? Hur skulle de då ha känt sig, om de dessutom haft förmåga att se framåt i tiden hur deras efterkommande struntar i deras offer och hyllar deras plågoandar?

Kampen var visserligen ännu inte avgjord eftersom danskarna ännu vid utgången av 1678 höll fästningarna i Landskrona och Helsingborg, Gotland och Rügen samt Marstrand och Bohuslän. Några nya avgöranden skedde inte under hösten 1678 trots stridskänning i västra Skåne, då Christian V stod på Rönneberga backar med 15000 man och Karl XI med 14000 man i Norrvidinge. Svenskarna föredrog att dra ut huvudhären från Skåne till kvarter i Halland och Småland. Det följdes av att danskarna skeppade över huvuddelen av sin här till Själland. Kvar blev de förstärkta garnisonerna i Landskrona och Helsingborg, som nu fick bli stödjepunkter för de olika friskyttförbanden, vilka fortsatte det "lilla kriget" mot svenskarna i nära nog oförminskad skala.

Låt oss som exempel ta en episod från Höör. Svenske ryttmästaren Ancarspets var på väg mot Kristianstad med 60 ryttare och ett stort byte, som han rövat bort från Knutstorp. Vid Spange ora i Höörs socken mötte han ett friskyttekompani. På valplatsen stupade 14 svenskar, varefter Ancarspets och hans överlevande ryttare tog till flykten lämnande bytet åt sitt öde. Då styrkan senare anlände till Eriksholm råkade den där stöta samman med en dansk ryttartrupp från Landskrona, under

ryttmästaren Fredrik Rantzow och utanför Eriksholms portar sköts ytterligare 20 av de svenska ryttarna.

Den här typen av krigshandlingar har kallats för det "lilla kriget" och inom sig rymmer begreppet otaliga sammanstötningar mellan friskyttförband och svenska ockupationsavdelningar.